

2013-06-18

44-2011:4165

Stiftelsen Maria Elementarskola  
Fredmansgatan 1-3  
118 47 Stockholm

## Föreläggande vid vite

---

efter tillsyn av Maria Elementarskola  
i Stockholms kommun

## Helhetsbedömning

I Skolinspektionens beslut den 12 april 2012 konstaterade myndigheten att det fanns ett stort antal allvarliga brister inom ett flertal områden i verksamheten i Maria Elementarskola och förelade därför huvudmannen, Stiftelsen Maria Elementarskola, att åtgärda dessa. Vid uppföljning av detta beslut hösten 2012 fastslog Skolinspektionen att det, trots de åtgärder som vidtagits, fortfarande kvarstod allvarliga brister och beslutade därför att förelägga huvudmannen på nytt, denna gång förenat med vite. Vid uppföljning av vitesföreläggandet under perioden mars-juni 2013 kan Skolinspektionen konstatera att alla utom två av bristerna kvarstår.

Det finns fortfarande stora brister i skolans arbete med undervisning och lärande samt trygghet. Läroplanen är inte styrande för den utbildning som bedrivs. Bristerna inom dessa områden bottnar enligt Skolinspektionens uppfattning till viss del i den otidsenliga kunskapssyn och i det auktoritära förhållningssätt som Skolinspektionen beskrivit i sina tidigare beslut och som fortfarande präglar skolans verksamhet. Att huvudmannen och rektorn implementerar en kunskapssyn och ett förhållningssätt, som är förenligt med de mål och riktlinjer som skollagen och läroplanen anger, är enligt Skolinspektionen en förutsättning för att bristerna ska kunna åtgärdas. Av huvudmannens skrivelse, Skolinspektionens intervjuer och uppföljningsbesök framgår att rektorn gjort vissa insatser för att följa upp lärarnas undervisning, men har inte redovisat några slutsatser av uppföljningen i syfte att utveckla utbildningen inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Det kvarstår även brister i skolans arbete med särskilt stöd. Den arbetsplan som huvudmannen presenterat visar att elevernas stödbehov inte utreds i samråd med elevhälsan. Bristerna i skolans utredningar får även återverkningar i de åtgärder som finns beskrivna i utarbetade åtgärdsprogram, då de i flera fall snarare har karaktären av anpassning av undervisningen än åtgärder för särskilt stöd. Konsekvensen av den bristande processen gällande särskilt stöd är att det inte är säkerställt att alla elever som är i behov av särskilt stöd får det stöd de har rätt till och att de resurser som läggs på särskilt stöd ger den effekt som avsetts.

Huvudmannen är ytterst ansvarig för genomförandet av utbildningen och för att se till att nödvändiga åtgärder vidtas vid konstaterade brister. För att kunna fullgöra detta ansvar krävs att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete på skol- respektive huvudmannanivå. I och med att det i nuläget inte bedrivs nå-

got långsiktigt systematiskt kvalitetsarbete saknas verktyg för att följa upp, utvärdera och identifiera utvecklingsområden.

På grund av allvaret i de brister som föreligger och huvudmannens oförmåga att åtgärda dessa finner Skolinspektionen det nödvändigt att på nytt förelägga Stiftelsen Maria Elementarskola att vidta åtgärder och att återigen förena föreläggandet med vite.

## Beslut

---

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Stiftelsen Maria Elementarskola (org. nr 802006-0458) att vid vite av 800 000 kr **senast den 18 september 2013** avhjälpa påtalade brister genom att säkerställa att nedanstående åtgärder vidtas i enlighet med de ansvarsnivåer som pekas ut i författningarna.

- Använda arbetssätt och arbetsformer i undervisningen som är anpassade efter elevernas olika förutsättningar och behov och som ger eleverna möjlighet att utvecklas i riktning mot de övergripande målen i läroplanens andra del. (1 kap. 4 § skollagen, förordningen [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [Lgr 11])
- Följa upp hur samtliga lärare planerar och genomför undervisningen och analysera hur lärarnas arbetssätt förhåller sig till de riktlinjer som anges i Lgr 11 samt använda slutsatserna som utgångspunkt för det systematiska kvalitetsarbetet. (1 kap. 11 §, 4 kap. 3-5 §§ skollagen, förordningen [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [Lgr 11])
- Analysera resultatet av den kartläggning som genomförts och de uppgifter som framkommit om lärares och personals förhållningssätt gentemot eleverna samt vidta konkreta åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling. (6 kap. 7 § skollagen)
- Implementera rutinerna för hur signaler om kränkande behandling vid Maria Elementarskola ska anmälas till rektorn respektive huvudmannen. (6 kap. 10 § skollagen)
- Utarbeta en plan mot kränkande behandling som innehåller en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska även innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. (6 kap. 8 § skollagen)
- Utarbeta och implementera rutiner för arbetsgången med särskilt stöd som överensstämmer med skollagens krav. (3 kap. 8 § skollagen)

- Utredda samtliga elever som är eller kan vara i behov av särskilt stöd och se till att samråd sker med elevhälsan vid utredningen. (3 kap. 8-9 §§ skollagen)
- Utforma skolans åtgärdsprogram så att de beskriver åtgärder som svarar mot elevens behov av särskilt stöd samt att det i åtgärdsprogrammen anges hur och när åtgärderna ska följas upp och utvärderas. (3 kap. 9 § skollagen)
- Se till att rektorn bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete på skolnivå som dokumenteras och innefattar planering, uppföljning och utveckling av verksamheten vid skolan. (4 kap. 4-7 §§ skollagen)
- Bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete på huvudmannivå som dokumenteras och innefattar planering, uppföljning och utveckling av verksamheten vid skolan. (4 kap. 3 och 5-7 §§ skollagen)
- Ge eleverna tillgång till ett skolbibliotek som är anpassat till deras behov. Biblioteket ska omfatta böcker, informationsteknik och andra medier och användas i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. (2 kap. 36 § skollagen)

Föreläggandet gäller omedelbart.

De vidtagna åtgärderna ska senast den 18 september 2013 skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Stiftelsen Maria Elementarskola inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet.

Skolinspektionen erinrar om att huvudmannen enligt 2 kap. 8 § skollagen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar. Även om huvudmannen och rektor ges viss tid att rätta till bristerna har huvudmannen det fulla ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med författningarna. Skolinspektionen förutsätter därför att huvudmannen och rektorn snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna. Skolinspektionen kan komma att tidigare än angivet datum begära få ta del av arbetet med att rätta till bristerna.

## Skäl för beslutet

---

### Bakgrund och utredning

Skolinspektionen genomförde tillsyn av Maria Elementarskola hösten 2011 och våren 2012 efter signaler om missförhållanden från skolledning, personal och föräldrar. Skolinspektionen intervjuade skolans rektor den 20 september 2011 och tillsynsbesök genomfördes den 23 och 24 november 2011 samt den 27 januari 2012. Skolinspektionen fattade beslut den 12 april 2012 (dnr 44–2011:4165).

I beslutet konstaterades brister inom samtliga områden som omfattas av Skolinspektionens tillsyn. Utbildningen var bland annat inte inriktad mot målen i läroplanen, eleverna gavs inte ett aktivt inflytande, skolmiljön präglades inte av trygghet, det fanns brister i det särskilda stödet och i det systematiska kvalitetsarbetet. Stiftelsen Maria Elementarskola förelades att avhjälpa bristerna genom att vidta vissa preciserade åtgärder samt att redovisa åtgärderna för Skolinspektionen senast den 13 augusti 2012 (bilaga 2).

Stiftelsen Maria Elementarskola redogjorde i skrivelser daterade den 13 augusti och den 9 oktober 2012 för de åtgärder som vidtagits. Som en del i uppföljningen höll Skolinspektionen den 13 september 2012 en intervju med skolans rektor. Skolinspektionen genomförde uppföljningsbesök vid Maria Elementarskola den 16–17 oktober 2012. Vid detta tillfälle gjordes gruppintervjuer med elever, lärare, personal från fritidshemmet samt delar av skolans pedagogiska ledningsgrupp. Även enskilda intervjuer med lärare genomfördes. Skolinspektionen intervjuade också företrädare för huvudmannen samt skolans rektor den 30 oktober 2012. Stiftelsen Maria Elementarskola förelades på nytt i beslut den 20 december 2012 (dnr 44–2011:4165) då bristerna inom de flesta områden konstaterades kvarstå. Föreläggandet förenades med ett vitesbelopp på 400 000 kronor (bilaga 3).

Stiftelsen Maria Elementarskola har i skrivelser daterade den 20 mars och den 12 april 2013 redogjort för de åtgärder som vidtagits sedan Skolinspektionens beslut. Som en del av uppföljningen genomförde Skolinspektionen tillsynsbesök vid Maria Elementarskola den 24–25 april 2013. Vid detta tillfälle intervjuades skolans rektor och gruppintervjuer hölls med elever samt med representanter för elevhälsan. Den 26 april 2013 genomförde Skolinspektionen även gruppintervjuer med lärare samt en intervju med företrädare för huvudmannen och skolans rektor. De protokoll som upprättats i samband med samtliga intervjuer kommunicerades med huvudmannen den 17 maj 2013. Huvudmannen har den 29 maj 2013 lämnat synpunkter på dessa uppgifter till Skolinspektionen. Även

föräldrar har under utredningens gång inkommit med skrivelser till Skolinspektionen.

### **Skolinspektionens bedömning**

Av huvudmannens skriftliga redovisning, Skolinspektionens tillsynsbesök och intervjuer framgår att åtgärder vidtagits för att rätta till två av de brister som Skolinspektionen konstaterade i beslutet den 20 december 2012. Det gäller åtgärder beträffande betygskatalogen och kartläggning av elevernas trygghet. Skolinspektionens uppföljning visar att det kvarstår brister inom ett antal områden vilka redovisas nedan.

### **Undervisning och lärande**

Det finns brister i skolans arbete med undervisning och lärande. Stiftelsen Maria Elementarskola ska därför säkerställa att följande åtgärder vidtas.

- Använda arbetssätt och arbetsformer i undervisningen som är anpassade efter elevernas olika förutsättningar och behov och som ger eleverna möjlighet att utvecklas i riktning mot de övergripande målen i läroplanens andra del.
- Följa upp hur samtliga lärare planerar och genomför undervisningen och analysera hur lärarnas arbetssätt förhåller sig till de riktlinjer som anges i Lgr 11 samt använda slutsatserna som utgångspunkt för det systematiska kvalitetsarbetet.

### **Motivering**

För grundskolan och för fritidshemmet gäller en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen. Läroplanen anger dels utbildningens värdegrund och uppdrag, dels mål och riktlinjer för hur utbildningen ska bedrivas. Grundskolans läroplan innehåller även kursplaner för skolformen.

Av läroplanen framgår bland annat att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och främja elevernas lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i deras bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskap. Vidare framgår att skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet.

I Skolverkets allmänna råd om planering och genomförande av undervisning (SKOLFS 2011:149) anges att lärare bör strukturera och styra de processer som sker i undervisningen och skapa balans mellan gemensamma genomgångar och diskussioner, enskilt arbete och samarbete mellan elever för att skapa goda förutsättningar för varje elevs lärande.

Skolinspektionen har i beslut den 12 april 2012 och i beslut den 20 december 2012 konstaterat brister i den undervisning som bedrivs på skolan. Undervisningen är inte anpassad till elevernas behov och förutsättningar utan präglas av en otidsenlig kunskapssyn som inte överensstämmer med den som ligger till grund för nuvarande läroplan. Traditionen att varje lärare planerar och genomför sin undervisning på egen hand är stark. Vid skolan saknas system för att följa upp lärarnas undervisning och säkerställa att den utgår från aktuella läroplaner och kursplaner. Skolinspektionen har i båda dessa beslut förelagt huvudmannen att vidta vissa preciserade åtgärder för att rätta till bristerna i undervisningen.

Lärarkollegiet på skolan bestod vid Skolinspektionens besök i april 2013 i huvudsak av samma undervisande lärare som vid tiden för Skolinspektionens beslut den 20 december 2012, även om antalet lärare har minskat. Två av lärarna har anställts under vårterminen. Skolinspektionens utredning visar att undervisningen fortfarande inte anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och att det inte är säkerställt att läroplanen är styrande för den utbildning som bedrivs. Fokus i undervisningen ligger på inläring av fakta snarare än stimulans av de förmågor som avses i läroplanen, exempelvis analysförmåga, kommunikativ förmåga och metakognitiv förmåga. I huvudmannens skrivelse till Skolinspektionen i mars 2013 beskrivs att de åtgärder som rektorn har vidtagit, för att se till att lärarna ska använda arbetssätt anpassade utifrån elevernas intressen och behov, är att uppmana dem att ta del av de delar i skollagen och läroplanen som handlar om detta. I övrigt anger rektorn i intervju i april 2013 att seminarier har planerats in för arbetslagen i syfte att få en samsyn kring värderingar och att ”diskutera huruvida lärarna upplever att de följer skollagen”. Rektorn understryker att det är ett arbete som kommer att ta tid.

I intervjuer med elever i april 2013 framkommer att många av lärarna inte individanpassar undervisningen. Eleverna beskriver att en stor del av undervisningen sker i helklass samt att deras kunskaper oftast följs upp genom skriftliga prov. Elever i de tidigare årskurserna uppger att de gärna vill arbeta i grupp men att de sällan får det. De uppger vidare att lektionerna oftast består av att ”man har en bok man ska arbeta i”.

Skolinspektionens lektionsbesök bekräftar bilden av att undervisningen inte anpassas till elevernas individuella behov. Vid flertalet av de lektioner som Skolinspektionen besökte arbetade eleverna med samma uppgifter i läroboken, eller hade genomgång i helklass. I de fall det förekom kommunikation mellan lärare och elev var det oftast i form av att läraren ställde en fråga till hela klassen och att en av eleverna svarade på frågan. Vid en av lektionerna som Skolinspektionen besökte uppgav läraren att de hade arbetat igenom hela läroboken och därför egentligen var klara med alla arbetsområden. Det framkom vidare vid elevintervjuer att lärarna sällan varierar undervisningen mellan olika arbetssätt och arbetsformer. Skolinspektionens inställning till detta är att det för att skapa goda förutsättningar för alla elever att nå så långt som möjligt i sitt lärande, krävs såväl individanpassning av undervisningen som variation och balans mellan olika arbetssätt och arbetsformer.

Vid en lektion som Skolinspektionen besökte användes läroböcker framtagna för den tidigare gällande läroplanen, Lpo 94, vilket framgick av böckernas titel. Skolinspektionen bedömer att undervisningen vid skolan fortfarande till övervägande del består av gemensamma genomgångar och enskilt arbete styrt av lärobokens innehåll. Att arbetsformer där diskussioner och samarbete mellan elever är i fokus förekommer så sparsamt gör att den balans som krävs för att skapa goda förutsättningar för varje elevs lärande delvis är satt ur spel.

Skolinspektionens utredning visar även att rektorns uppföljning av lärarnas undervisning brister. I intervju uppger lärarna att det nu finns ett tydligt ledarskap vid skolan men att rektorn varit tvungen att prioritera andra saker än den pedagogiska utvecklingen. Lärarna uttrycker att "man får inte så mycket ledning uppifrån". I intervju med Skolinspektionen bekräftar rektorn att han har så många andra uppgifter som han måste ägna sig åt förutom det pedagogiska ledarskapet, vilket gör att utrymmet för detta är begränsat. Vidare uppger rektorn att han varit ute i klassrummen och gjort lektionsbesök men att det krävs mer än enstaka lektionsbesök för att följa upp att lärarna anpassar undervisningen och arbetar i enlighet med läroplanen. Skolinspektionen delar den uppfattningen och bedömer att den uppföljning som gjorts inte är tillräcklig och att den inte lett till någon analys av om undervisningen följer de riktlinjer som anges i Lgr 11.

Skolinspektionens utredning visar sammanfattningsvis att den undervisning som bedrivs vid skolan inte är anpassad till elevernas förutsättningar och behov. Någon identifierbar utveckling av skolans arbete med anpassningen av undervisningen har inte skett sedan Skolinspektionens beslut den 20 december 2012. Skolinspektionen bedömer också att undervisningen vid skolan fortfa-

rande till övervägande del består av gemensamma genomgångar och enskilt arbete styrt av lärobokens innehåll. Fokus ligger på faktakunskaper snarare än stimulans av de förmågor som avses i läroplanen, exempelvis analysförmåga, kommunikativ förmåga och metakognitiv förmåga. Skolinspektionens utredning visar vidare att den undervisning som bedrivs vid skolan endast i begränsad utsträckning följs upp. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristerna.

### **Författningsstöd**

1 kap. 4, 11 §, 4 kap. 3-5 §§ skollagen, förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11)

### **Trygghet och studiero**

Det finns brister i skolans arbete med trygghet och studiero. Stiftelsen Maria Elementarskola ska därför säkerställa att följande åtgärder vidtas.

- Analysera resultatet av den kartläggning som genomförts och de uppgifter som framkommit om lärares och personals förhållningssätt gentemot eleverna samt vidta konkreta åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling.
- Implementera rutinerna för hur signaler om kränkande behandling vid Maria Elementarskola ska anmälas till rektorn respektive huvudmannen.
- Utarbeta en plan mot kränkande behandling som innehåller en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska även innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året.

### **Motivering**

Enligt skollagen ska utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Ett absolut krav i skollagen är att huvudmannen eller personalen inte får utsetta en elev för kränkande behandling. Personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom

om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är därefter skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

I skollagen anges även att det är huvudmannens ansvar att se till att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. I huvudmannens övergripande skyldighet att motverka kränkande behandling ingår att se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling. Arbetet med att motverka kränkande behandling ska dokumenteras i en plan mot kränkande behandling. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka åtgärder för att förebygga kränkande behandling som skolan avser att påbörja eller genomföra under det kommande året. Dessa åtgärder ska enligt Skolverkets allmänna råd Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (SKOLFS 2012:10) bygga på slutsatser av verksamhetens kartläggning av tryggheten.

I Skolinspektionens beslut den 12 april 2012 och den 20 december 2012 konstaterades brister i skolans arbete med att motverka kränkande behandling. Skolmiljön präglades inte av trygghet och det bedrevs heller inte ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling. Trots uppgifter om att lärare och personal utsatte elever för kränkande behandling kunde huvudmannen inte redovisa en övergripande bild av elevernas trygghet och förekomsten av kränkande behandling eller vilka konkreta åtgärder som skulle vidtas för att motverka och förebygga kränkande behandling.

Skolinspektionens utredning visar att det fortfarande finns brister i skolans arbete mot kränkande behandling. Ett exempel som eleverna ger är att det finns lärare som skriker på eleverna för att "behålla sin image av att vara sträng och inte tappa ansiktet". Ytterligare exempel är att elever i årskurs 3 anger att "vissa lärare är stränga och man kan känna sig lite rädd".

I den kartläggning av elevernas trygghet som skolan genomförde i mars 2013 beskriver elever att lärare favoriserar så kallade "A-elever". Exempel på detta är följande citat som är tagna från svaren på elevenkäten. "Tjejer favoriseras ofta och så kallade A-elever, av x lärare". "Vissa lärare har favoritelever, då får man aldrig ordet och en chans att visa vad man kan". "I vår skola får man absolut inte sticka ut, det säger lärarna själva. Har man exempelvis en piercing blir man utfrys av lärarna för de säger att man inte får se ut så, inte rosa hår, inget alternativt alls". Skolinspektionen har tagit del av den analys som rektorn gjort

av elevenkäten. Skolinspektionen bedömer att den mer är en kortfattad sammanställning av valda delar av enkäten än en analys som mynnar ut i utvecklingsbehov och åtgärder för att förbättra tryggheten på skolan. Skolinspektionen finner det anmärkningsvärt att ovan citerade fritextexempel inte uppmärksammas och utretts av rektorn och huvudmannen.

I intervjuer i april 2013 anger flera lärare att de dagligen får höra av elever att lärare inte behandlar dem på ett respektfullt sätt. Lärarna beskriver att de bitt eleverna att föra detta vidare till rektorn och sina föräldrar så att de kan ta upp det med rektorn. Vidare uppger lärare att "Det har ingen funktion att anmäla till rektorn, det har inte skett någon förändring, de personerna förstår inte". I intervjuerna beskriver lärare att det är ovanligt att man som lärare tar upp frågor om förhållningssätt med en kollega som uppträder olämpligt. Lärare uppger vidare att de inte tror att de lärare som kränker elever gör detta med avsikt utan att de är omedvetna om sitt förhållningssätt och beteende.

Vid intervju med rektorn respektive representant för huvudmannen i april 2013 framkommer att ingen av dem har fått signaler om att det finns lärare på skolan som fortfarande uppträder olämpligt. Huvudmannen uppger att det numera finns rutiner för att rapportera kränkningar till huvudmannen, men tillägger "att det är dåligt att man ska behöva lägga ner så mycket tid på att dokumentera alla små kränkningar och bråk mellan elever. Det är de stora systematiska kränkningarna som ska föras upp."

Skolinspektionen har även tagit del av skolans plan mot kränkande behandling för läsåret 2012/2013. Planen saknar en redovisning av vilka konkreta åtgärder som avses påbörjas eller genomföras för att motverka och förebygga kränkande behandling.

Sammanfattningsvis visar Skolinspektionens utredning att det fortfarande finns brister i skolans arbete mot kränkande behandling. Såväl skolans egen enkätundersökning som Skolinspektionens intervjuer visar att det fortfarande förekommer att lärare vid skolan har ett olämpligt förhållningssätt och beteende gentemot elever. Trots det saknas gemensamma ramar för det målinriktade arbetet med att motverka kränkande behandling. Den kartläggning som genomförts på skolan gällande elevernas trygghet har inte analyserats och åtgärder för att motverka och förhindra kränkande behandling har heller inte identifierats. Särskilt allvarligt är det att huvudmannen och rektorn fortfarande inte har uppmärksammat lärares olämpliga förhållningssätt och beteende gentemot eleverna. Skolinspektionen vill betona att det råder ett absolut förbud för personal att utsätta elever för kränkande behandling. Skolinspektionens utredning

visar även att skolans rutiner för hur signaler om kränkande behandling ska anmälas till rektorn respektive huvudmannen fortfarande brister. Trots att lärare fått kännedom om att det finns vissa lärare som har ett olämpligt förhållningssätt och beteende mot elever så har detta inte rapporterats till vare sig rektor eller huvudman. Skolinspektionen vill understryka att samtliga händelser som skulle kunna uppfattas som lärares kränkningar av elever ska rapporteras till huvudmannen. Huvudmannen har utredningsskyldighet och ska kunna visa att kränkande behandling inte har förekommit. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristerna.

### **Författningsstöd**

6 kap. 7-10 §§ skollagen

### **Särskilt stöd**

Det finns brister i skolans arbete med särskilt stöd. Stiftelsen Maria Elementarskola ska därför säkerställa att följande åtgärder vidtas.

- Utarbeta och implementera rutiner för arbetsgången med särskilt stöd som överensstämmer med skollagens krav.
- Utredda samtliga elever som är eller kan vara i behov av särskilt stöd och se till att samråd sker med elevhälsan vid utredningen.
- Utforma skolans åtgärdsprogram så att de beskriver åtgärder som svarar mot elevens behov av särskilt stöd samt att det i åtgärdsprogrammen anges hur och när åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

### **Motivering**

I skollagen anges att om det inom ramen för undervisningen eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, så ska detta anmälas till rektorn.

Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd.

Vidare ska enligt skollagen ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

I Skolinspektionens beslut den 12 april 2012 konstaterades brister i skolans arbete med särskilt stöd. Eleverna fick inte särskilt stöd i den omfattning och på det sätt de behövde och deras behov av stöd utreddes inte skyndsamt och åtgärdsprogram utarbetades inte alltid. Det framkom att antalet elever i behov av särskilt stöd ökat under senare år och att det medfört svårigheter att möta stödbehoven. Antalet åtgärdsprogram var trots detta endast ett tiotal.

I beslut den 20 december 2012 konstaterade Skolinspektionen att bristerna rörande särskilt stöd kvarstod.

### **Skolans rutiner för arbetet med särskilt stöd**

Skolinspektionen bedömer att skolans rutiner för arbetet med särskilt stöd fortfarande brister. I huvudmannens skrivelse som inkom till Skolinspektionen i mars 2013 beskrivs skolans arbetsgång för elever i behov av särskilt stöd. Skolinspektionen kan konstatera att den beskrivna arbetsgången inte överensstämmer med hur processen med särskilt stöd ska gå till enligt skollagen. I arbetsgången anges inte att samråd ska ske med elevhälsan i samband med den utredning som ska föregå beslut om särskilt stöd. Att elevhälsan inte heller i praktiken är involverade i arbetet med att utreda elevernas eventuella behov av särskilt stöd framkommer i intervjuer med lärare och representanter för elevhälsan. I intervjuerna beskrivs att åtgärdsprogram oftast görs av elevens klassföreståndare utan samråd med elevhälsan. Representanter för elevhälsan bekräftar att de inte är delaktiga i arbetet med åtgärdsprogram. Av åtgärdsprogrammen framgår inte hur eller av vem utredningen har gjorts och inte heller alltid vad utredningen visat. Elevhälsans personal har visserligen möten där diskussioner kring elever förs, det är dock inte tydligt vad dessa diskussioner mynnar ut i eller hur elevhälsans olika kompetenser tas tillvara i arbetet med att utreda och tillgodose elevers behov av särskilt stöd. Skolinspektionen konstaterar att om elevens behov av stöd inte utreds skyndsamt och grundligt finns det en risk för att de åtgärder som sätts in inte svarar mot elevens behov. Eleverna riskerar därmed att inte få det särskilda stöd de behöver och har rätt till.

### **Åtgärdsprogram**

Skolinspektionen bedömer att skolans arbete med åtgärdsprogram fortfarande brister. Om det finns brister i den bakomliggande utredningen av elevens stödbehov är det svårt för skolan att utarbeta ett åtgärdsprogram som uppfyller skollagens krav och som även fungerar som ett redskap för planering av stöd-

arbetet. Detta visar sig i de åtgärdsprogram som skickats in till Skolinspektionen.

Skolinspektionen har tagit del av samtliga sex åtgärdsprogram som upprättats efter Skolinspektionens beslut den 20 december 2012 fram till april 2013. Inget av dessa uppfyller författningarnas krav. Det som brister i skolans åtgärdsprogram är framför allt utformningen av åtgärderna som i flera fall snarare har karaktären av anpassning av undervisningen än av särskilt stöd och att det ofta är eleven själv som ska ansvara för att genomföra många av åtgärderna. Samtliga åtgärdsprogram saknar även en beskrivning av hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Detta innebär att det är oklart om och när åtgärdsprogrammen följs upp och om det särskilda stödet utvärderas i förhållande till elevens behov. Av samtliga åtgärdsprogram är det bara ett där det framgår att tidigare vidtagna åtgärder följts upp och utvärderats. Om uppföljningen av det stöd som ges är bristfälligt kan det leda till att eleverna inte får rätt stöd och att resurser läggs på åtgärder som inte ger effekt. Rektorn anger i intervju att skolan lägger stora resurser på att ge stöd, men att det inte finns ”koll på hela läget” och att ”resurser måste riktas”.

I årskurserna 6-9 är det enligt skolans betygskatalog från höstterminen 2012/13 elever som har betyget F i ett eller flera ämnen. Under våren 2013 är det dock bara fyra elever i dessa årskurser som har åtgärdsprogram. Det kan därför inte uteslutas att det finns elever som är eller kan vara i behov av särskilt stöd där behoven inte uppmärksammas eller utreds. Av de elever som har åtgärdsprogram är det bara två elever som enligt åtgärdsprogrammen får särskilt stöd i form av tid med en speciallärare. Åtgärdsprogrammen för de övriga två eleverna beskriver olika former av anpassning av undervisningen som till exempel att få böcker på cd-skiva och vad eleven själv ska göra för att uppnå kunskapskraven. Skolinspektionen vill betona att med begreppet åtgärder i ett åtgärdsprogram avses vilket särskilt stöd skolan ska ge eleven för att eleven ska uppnå kunskapskraven och inte vad eleven själv ska göra. Det finns ingenting som hindrar att det särskilda stödet innebär annat stöd än det som ges av speciallärare, men det är skolan som ska ansvara.

Sammanfattningsvis visar Skolinspektionens utredning att det fortfarande finns brister i skolans arbete med särskilt stöd. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristerna.

### **Författningsstöd**

3 kap. 8-9 §§ skollagen

### **Utveckling av utbildningen**

Det finns brister i det systematiska kvalitetsarbetet vid Maria Elementarskola. Stiftelsen Maria Elementarskola ska därför säkerställa att följande åtgärder vidtas.

- Se till att rektorn bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete på skolnivå som dokumenteras och innefattar planering, uppföljning och utveckling av verksamheten vid skolan.
- Bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete på huvudmannivå som dokumenteras och innefattar planering, uppföljning och utveckling av verksamheten vid skolan.

### **Motivering**

Enligt skollagen ska varje huvudman inom skolväsendet på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara de mål som finns för utbildningen i skollagen och andra föreskrifter (nationella mål).

Rektorn ansvarar för att det även bedrivs ett systematiskt och kontinuerligt kvalitetsarbete på skolnivå som består av planering, uppföljning och utveckling av verksamheten. Kvalitetsarbetet på skolenhets- respektive huvudmannanivå ska dokumenteras.

Systematiskt och kontinuerligt innebär att arbetet ska bedrivas strukturerat och uthålligt med fokus på en långsiktig utveckling. Varje huvudman och varje skolenhet måste därför hitta sina former och rutiner för kvalitetsarbetet. Utgångspunkten är alltid densamma, att identifiera utvecklingsområden för ökad måluppfyllelse i förhållande till de nationella målen.

I Skolinspektionens beslut den 12 april 2012 konstaterades brister i det systematiska kvalitetsarbetet såväl på skolnivå som på huvudmannanivå. Den dokumentation som fanns hade karaktären av en verksamhetsberättelse och saknade både uppföljning, analys och identifierade utvecklingsområden. Det saknades även system för att överföra information om utvecklingsbehov mellan rektorn och huvudmannen.

I beslutet den 20 december 2012 konstaterade Skolinspektionen att bristerna gällande det systematiska kvalitetsarbetet på skolnivå såväl som på huvudmannanivå kvarstod.

Skolinspektionens utredning våren 2013 visar att det systematiska kvalitetsarbetet på skol- och huvudmannanivå fortfarande uppvisar brister. Skolans dokumenterade kvalitetsarbete består bl.a. av en resultatsammanställning som görs i arbetslagen. I resultatsammanställningen anges bl.a. antal elever som arbetar aktivt i klassrummet och antal elever som fick alla sina läxor godkända. Skolinspektionen konstaterar att de kunskapsresultat som redovisas ger en begränsad lägesbeskrivning av de samlade resultaten på skolan och inga uppgifter om i vilken utsträckning skolan når övriga nationella mål så som elevernas ansvar och inflytande. Av skolans dokumenterade kvalitetsarbete framgår inte heller att skolan följt upp och analyserat hur arbetssätt och metoder i undervisningen påverkar elevernas lärande och utveckling eller om de stödinsatser som ges också leder till avsedda resultat.

Skolinspektionen kan konstatera att skolans arbete med att analysera och bedöma vad i enhetens verksamhet som påverkar och orsakar resultaten är bristfällig. I intervjuer beskriver rektor och lärare visserligen att resultaten diskuteras men i skolans dokumenterade kvalitetsarbete saknas en bedömning av skolans utvecklingsbehov och beslut om utvecklingsåtgärder.

Huvudmannen har inte redovisat något dokumenterat systematiskt kvalitetsarbete på huvudmannanivå. Inte heller på annat sätt har huvudmannen visat att något kvalitetsarbete på huvudmannanivå bedrivs med inriktning mot de nationella målen. I den skrivelse som skickats in till Skolinspektionen i mars 2013 beskrivs att rektorn rapporterar månatligen till styrelsen och föreslår de åtgärder som kräver styrelsebeslut. Skolinspektionen bedömer därför att skolan numera har ett system för att överföra information om utvecklingsbehov mellan rektorn och huvudmannen, men att ett övergripande systematiskt kvalitetsarbete på huvudmannanivå fortfarande saknas.

För fritidshemmet finns numera ett dokument för kvalitetsarbete där uppföljning, bedömning av utvecklingsbehov och beslut om utvecklingsåtgärder ingår. Skolinspektionen bedömer därför att den del av det systematiska kvalitetsarbetet som avser fritidshemmet svarar mot författningskraven.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det systematiska kvalitetsarbetet är begränsat och att det saknar en bedömning av skolans utvecklingsbehov och beslut om utvecklingsåtgärder. Vidare bedrivs inte ett systematiskt kvalitetsarbete på huvudmannanivå som dokumenteras och innefattar planering, uppföljning och utveckling av verksamheten vid skolan. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristerna.

## **Författningsstöd**

4 kap. 3-7 §§ skollagen

## **Omfattning och resurstillgång**

Skolbiblioteket vid Maria Elementarskola uppfyller inte skollagens krav. Stiftelsen Maria Elementarskola ska därför säkerställa att följande åtgärder vidtas.

- Ge eleverna tillgång till ett skolbibliotek som är anpassat till deras behov. Biblioteket ska omfatta böcker, informationsteknik och andra medier och användas i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande.

## **Motivering**

Enligt skollagen ska eleverna i grundskolan ha tillgång till skolbibliotek. Med skolbibliotek avses enligt förarbetena (prop. 2009/10:165 s. 284) en gemensam ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande.

I läroplanen framhålls biblioteket som en del av skolans arbetsmiljö med syftet att eleverna själva ska kunna söka och utveckla kunskaper.

I Skolinspektionens beslut den 12 april och den 20 december 2012 konstaterades att Maria Elementarskola saknade tillgång till ett skolbibliotek som motsvarade skollagens krav. Skolinspektionen har i båda dessa beslut förelagt huvudmannen att vidta vissa preciserade åtgärder så att eleverna ges tillgång till ett skolbibliotek.

Skolinspektionens utredning våren 2013 visar att Maria Elementarskola fortfarande saknar tillgång till ett skolbibliotek som motsvarar de krav som skollagen ställer. Vid Skolinspektionens tillsynsbesök i april konstaterades att den konkreta åtgärd som genomförts är att biblioteket har försetts med fyra datorer med internetuppkoppling. Några andra förbättringar avseende bibliotekets utbud samt funktion i den pedagogiska verksamheten har inte enligt Skolinspektionens bedömning genomförts. Huvudmannen har i den skriftliga redogörelsen i mars 2013 uppgett att skolans biblioteksansvarige sammanställt listor på böcker som eleverna önskat att skolan ska köpa in till biblioteket. Inköpen ska enligt rektorn och biblioteksansvarige ske under hösten 2013 vilket innebär

att utbudet av böcker och andra medier fortfarande är begränsat och inte anpassat till eleverna för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Skolinspektionens utredning visar sammanfattningsvis att skolans bibliotek inte utgör en sådan gemensam och ordnad resurs av medier och information att det uppfyller kraven på ett skolbibliotek. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

### **Författningsstöd**

2 kap. 36 § skollagen

### **Vitesföreläggande**

Skolinspektionen får enligt 26 kap. 10 § skollagen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslut om rätt till bidrag. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna. Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § skollagen förenas med vite.

Stiftelsen Maria Elementarskola uppfyller inte de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Stiftelsen Maria Elementarskola föreläggs därför att avhjälpa bristerna genom att vidta åtgärder som beskrivits ovan under respektive rubrik. På grund av allvaret och omfattningen i de brister som föreligger samt huvudmannens oförmåga att under en längre tid åtgärda dessa anser Skolinspektionen att det är nödvändigt att förena föreläggandet med ett vite.

Hur man överklagar, se hänvisning.

I ärendets slutliga handläggning har rättschefen Marie Axelsson, juristen Malin Norell, avdelningschefen Tommy Lagergren, avdelningsjuristen Ingrid Brännare och utredaren Sara Rising deltagit.

Ann-Marie Begler  
Generaldirektör

Kristina Dhenstrand  
Föredragande

- Bilaga 1**    **Överklagandehänvisning**
- Bilaga 2**    **Beslut efter tillsyn av Maria Elementarskola 2012-04-12**
- Bilaga 3**    **Föreläggande vid vite avseende Maria Elementarskola 2012-12-20**

### **Överklagande av beslutet**

Skolinspektionens beslut om föreläggande med vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandet ställs till Förvaltningsrätten i Stockholm, men ska skickas eller lämnas till Skolinspektionen, Box 23069 104 35 Stockholm.

Överklagandet ska ha kommit in till Skolinspektionen inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

I skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. De skäl som finns för ändring bör också anges. Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans ombud.